

Evaluatie van het Nederlandse gastlandbeleid met betrekking tot internationale organisaties

1. Aanleiding, doel en focus

Aanleiding

In 2005 verscheen het *Kabinetsstandpunt met betrekking tot het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) beleidskader Werving en opvang van Internationale Organisaties*. Hiermee kondigde het kabinet een accentverschuiving aan in het gastlandbeleid: in plaats van het aantrekken van 'nieuwe' internationale organisaties op Nederland grondgebied werd nu meer de nadruk gelegd op het bieden van een goed vestigingsklimaat voor de reeds in Nederland gevestigde internationale organisaties. Dit werd mede ingegeven door de uitkomsten van een enquête onder medewerkers van in Nederland gevestigde internationale organisaties. Hieruit bleek dat er ontevredenheid bestond over de toegang en het verblijf van personen uit het buitenland, de informatie en communicatie, de privileges en immuniteiten en de infrastructurele voorzieningen. In 2008, vrij snel na deze beleidsaanpassing, verscheen een beleidsdoorlichting van IOB van de operationele begrotingsdoelstellingen omtrent de kwaliteit van Nederland als gastland voor internationale organisaties.¹

Sindsdien zijn er bijna acht jaar verstreken. Aanvankelijk was een nieuwe beleidsdoorlichting voorzien van wat nu valt onder beleidsdoelstelling 4.5 van de BZ-begroting. De Tweede Kamer en de minister van Financiën huldigen echter het standpunt dat het instrument van een beleidsdoorlichting bij voorkeur betrekking heeft op één heel begrotingsartikel in plaats van een onderliggende beleidsdoelstelling en op artikelen met een fors financieel beslag. In 2016 heeft het kabinet in een brief aan de TK bevestigd dat het het gastlandbeleid voor IO's beschouwt als een van de vier pijlers ter invulling van de beleidsdoelstelling uit artikel 90 van de Grondwet (bijdragen aan versterking van de internationale rechtsorde).

Sinds eind 2016 is de Ambassadeur Internationale Organisaties (AMIO) samen met de BZ-Directie Protocol en Gastland (DGP) in overleg met de departementsleiding om doelstellingen t.a.v. het Gastlandbeleid rijksbreed uit te werken. AMIO stelt voor om: (1) het gastlandbeleid te verankeren als kerntaak voor BZ, en (2) de interdepartementale samenwerking handen en voeten te

---

¹ IOB, *Be our guests. Beleidsdoorlichting Nederland als gastland van internationale organisaties*, Evaluatie nr. 316, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken november 2008.

geven door middel van rijksbreed gedragen doelstellingen, zoals een vaste financiële voorziening voor huisvesting van internationale organisaties uit de HGIS-middelen, strakkere aansturing van uitvoerende diensten en, bij acquisitietrajecten, een aparte afweging van de economische en politieke belangen voor NL als gastland.

De beperkte BZ-begrotingsmiddelen die gemoeid zijn met artikel 4.5² en het nieuwe beleid-in-wording zijn voor IOB de overwegingen om in plaats van de aanvankelijk voorgenomen beleidsdoorlichting een effect-evaluatie te verrichten van de voornaamste Gastlandactiviteiten sinds het verschijnen van de vorige IOB-studie in 2008.

Doel van deze evaluatie

Het primaire doel van deze evaluatie is het ministerie van BZ (onder wie de AMIO, de medewerkers van DPG en de departementsleiding) en het overleg van Secretarissen-Generaal (SGO) tijdig van input te voorzien voor het nieuwe Gastlandbeleid. Dit betekent dat de evaluatie van het tot dusver gevoerde Gastlandbeleid uiterlijk eind 2017 gereed dient te zijn – conform de toezegging van de minister van BZ aan de Tweede Kamer.

Hiernaast beoogt deze evaluatie een bouwsteen te leveren voor de beleidsdoorlichting van het brede beleidsartikel 4 van de BZ-begroting: consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen en het bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties.

Focus

Bij de uitvoering van het gastlandbeleid is een groot aantal partijen betrokken. De evaluatie zal zich hoofdzakelijk beperken tot die maatregelen en aspecten van het vestigingsklimaat die het ministerie van BZ direct of indirect – bijvoorbeeld via overleg en coördinatie met de andere relevante Rijksoverheidsspelers en met de Gemeente Den Haag – kan beïnvloeden. Tot de *directe (primaire) verantwoordelijkheden* behoren bijvoorbeeld relatiebeheer/communicatie met IO's, beheer en toepassing van zetelverdragen, en coördinatie van beleid en uitvoering. *Indirecte (secundaire) verantwoordelijkheden* zijn verantwoordelijkheden die voortvloeien uit de coördinerende rol van BZ. Bijvoorbeeld het aanspreken van departementen/uitvoeringsorganisaties als zetelverdragen niet nagekomen worden, of het coördineren van aanpak van probleempunten in het vestigingsklimaat.

---

² Het betreft beleidsdoelstelling 4.5 (Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland) van de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De focus van de evaluatie ligt bij internationale organisaties die gecreëerd zijn via een verdragsrechtelijke overeenkomst waaraan staten deelnemen.³

De evaluatie richt zich op:	De evaluatie richt zich <i>niet</i> op:
• Verdragsrechtelijk opgerichte intergouvernementele organisaties, gevestigd in Nederland. • Uitvoering van Zetelverdragen • Toegang en verblijf van medewerkers van IO's en afhankelijke gezinsleden. • Informatie over relevante wet- en regelgeving in Nederland • Huisvesting en beveiliging.	• Buitenlandse ambassades • NGO's • Internationale bedrijven/multinationals. • Financiële analyse van veronderstelde positieve en veronderstelde negatieve gevolgen van de aanwezigheid van IO's in NL (economisch, politiek, imago etc). • Privileges en maatregelen die buiten de zetelverdragen vallen. • Medische voorzieningen, internationaal onderwijs, conferentiefaciliteiten en bereikbaarheid.⁴

De praktijk in de uitvoering van zetelverdragen is een van de onderzoeksonderwerpen. Ook toegang en verblijf van medewerkers van IO's en afhankelijke gezinsleden, informatie over wet- en regelgeving in Nederland en huisvesting en beveiliging zullen worden onderzocht. Er wordt echter geen omvattend onderzoek gedaan naar de algehele kwaliteit van het Nederlandse vestigingsklimaat voor internationale organisaties, mede omdat deze in twee voorgaande onderzoeken, nl. een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) uit 2002 en een IOB-beleidsdoorlichting voor de periode 2005-2008, al uitvoeriger aan de orde zijn gesteld. Bovendien is "vestigingsklimaat" een beleidsthema dat (ook) is belegd bij het ministerie van EZ/National Foreign Investment Agency (NFIA). NFIA monitort de kwaliteit van het NLse vestigingsklimaat continu. Een financiële kosten-baten analyse van mogelijk positieve en negatieve effecten van de aanwezigheid van IO's valt buiten het bestek van dit onderzoek. Wel zal informatie die verkregen wordt uit de bureaustudie aangewend worden om waar mogelijk beleidsmatige informatie te verschaffen over de veronderstelde effecten van de IO's voor Nederland. Anders dan het vorige IOB-onderzoek zal deze evaluatie wèl nadrukkelijk ingaan op het beleid sinds 2008 gericht op het aantrekken van nieuwe internationale organisaties.

³ Voor dit onderzoek wordt dezelfde definitie aangehouden als in de vorige beleidsdoorlichting, gebaseerd op Reinich (2000): "Internationale organisaties zijn entiteiten waaraan staten deelnemen, gecreëerd door middel van internationale overeenkomsten en in het bezit van eigen organen. Gewoonlijk wordt het de uitvoering van een algemene (meestal publieke) taak toevertrouwd."

⁴ De te verrichten enquête (zie elders in deze ToR) onder de medewerkers van in Nederland gevestigde IO's zal echter zoveel mogelijk een herhaling vormen van de in 2008 door IOB gehouden enquête, en dus wel ingaan op kwesties als medische voorzieningen, onderwijs e.d., en langs die weg dus eventuele knelpunten in het vestigingsklimaat aan het licht kunnen brengen die in de evaluatie kunnen worden gesignaleerd.

2. Het Nederlandse Gastlandbeleid voor internationale organisaties

2.1. Achtergrond

De Nederlandse overheid heeft de afgelopen jaren veel energie gestoken in het werven van 'nieuwe' internationale organisaties en regionale kantoren van bestaande internationale organisaties die elders een hoofdkantoor hebben. Hierdoor zijn er inmiddels bijna 40 in Nederland gevestigd (zie bijlage 1). Nederland concurreert hiermee met andere landen als Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland en recentelijk ook Denemarken.

In het kabinetsstandpunt van 2005 werd het belang van de aanwezigheid van internationale organisaties in Nederland nog eens onderstreept. Als zetelstaat zou Nederland zijn reputatie als *legal capital of the world*, goed gastheer voor internationale instellingen met de bijbehorende infrastructuur en pleitbezorger voor een versterkte internationale rechtsorde (artikel 90 van de Grondwet) verder vergroten. Ook zou de aanwezigheid van steeds meer internationale instellingen ook andere Nederlandse beleidsdoelstellingen en belangen van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen helpen bevorderen. Zo zou er volgens het kabinet een economisch belang voor Nederland liggen in de extra consumptieve bestedingen en werkgelegenheid verbonden aan de aanwezigheid van internationale organisaties en hun medewerkers en familieleden. Het imago van Nederland als internationaal georiënteerd land zou tevens een wervende factor zijn in het aantrekken van toeristen, buitenlandse bedrijven, wetenschappers en ngo's.

In het kabinetsstandpunt van 2005 werd het accent verlegd van de werving van *nieuwe* organisaties centraal naar verbetering van de kwaliteit van het gastheerschap en het vestigingsklimaat voor al in Nederland aanwezige internationale organisaties. Zowel het gastheerschap als het vestigingsklimaat stonden namelijk stevig ter discussie na de publicatie van een enquête waaruit bleek dat maar liefst driekwart van de buitenlandse medewerkers van in Nederland gevestigde internationale instellingen aangaf een andere vestigingsplek te prefereren.⁵ Het kabinet wilde in reactie hierop zorgen dat Nederland voortaan niet slechts zou voldoen aan zijn juridische (minimum)verplichtingen maar zou uitgroeien tot een aantrekkelijke zetelstaat. Leidraad zou zijn dat "Nederland als zetelstaat een vestigingsklimaat biedt dat zich goed kan meten met de internationale concurrentie ter zake en dat wordt gezien als gastvrij en ruimhartig, slagvaardig en oplossingsgericht."

---

⁵ IOSA-NL *At Home in Holland? How staff members in International Organisations View Life in the Netherlands*, Report on Survey Results, approved on 12 October 2005.

Hiertoe werd een verbetertraject voorgesteld met maatregelen op het gebied van:

- toegang en verblijf van personen uit het buitenland
- informatie en communicatie
- privileges en immunititeiten
- operationele/infrastructurele voorzieningen.

De beleidsdoorlichting van IOB uit 2008 stelde ruim twee jaar na de start van dit traject vast dat er goede vooruitgang was geboekt. IOB vond het echter nog te vroeg om verstrekkende conclusies te trekken en vroeg om blijvende aandacht voor goede informatieverstrekking (onder meer via regelmatig contact van de internationale organisaties met de SG van BZ en tijdige en Engelstalige informatie over wijzigingen in voor expats relevant beleid.) De procedure en de criteria voor de toekenning van de status voor Duurzaam Verblijf (DV) bleven volgens IOB problematisch, net als zaken rondom herhuisvesting, renovatie of uitbreiding en de beveiliging van gebouwen en personeel. Stroperigheid van de besluitvorming en bureaucratie werden als grootste knelpunten gezien. IOB pleitte voor continue aandacht voor het relatiebeheer via de Desk Internationale Organisaties, voor de rol van de ambassadeur Internationale Organisaties (AMIO) en voor het interdepartementale overleg via de Stuurgroep Nederland Gastland.

Eind 2013 is in de Ministerraad een interne beleidsnotitie besproken en geaccordeerd, waarin toch weer een aantal accentverschuivingen werden voorbereid zonder helemaal te worden uitgewerkt. Aangezien het document "concurrentiegevoelige" informatie zou bevatten, is het niet naar de Tweede Kamer gestuurd en is de status van het stuk ongewis. In het document wordt verwezen naar noodzaak van een hernieuwd commitment voor het Gastlandbeleid en de mogelijkheid om actiever te gaan werven, in reactie op gemiste kansen bij de vestiging van een aantal organisaties op het gebied van vrede en recht, het domein waarop Nederland (en Den Haag in het bijzonder) zich wil profileren. Er zouden spelregels moeten worden afgesproken om mogelijkheden voor werving te identificeren, een aparte financieringsvoorziening te treffen en hierover besluiten te nemen. Zie verder onder aanpak van de evaluatie.

In april 2016⁶ presenteerde de AMIO uiteindelijk een voorstel voor de oprichting van de Rijkswerkgroep Internationale Organisaties en een bijbehorend Plan van Aanpak voor het uitvoeren van de werving van nieuwe internationale organisaties. Dit Plan was de uitkomst van interdepartementaal overleg over een meerjarig financieel raamwerk, een draaiboek "Werving IO's" en een model

---

⁶ In februari 2016 werd ingestemd met het Plan van Aanpak voor de oprichting van de RIO.

gastlandovereenkomst (zetelverdrag) om onnodige diversiteit tussen de verdragsovereenkomsten tegen te gaan.

2.2. Beleidsactoren

Er zijn uiteenlopende instanties verantwoordelijk voor het gastlandbeleid tav IO's. De voornaamste spelers zijn:

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken

- **AMIO**
De Ambassadeur Internationale Organisaties (AMIO) is verantwoordelijk voor een samenhangend strategisch gastlandbeleid van Buitenlandse Zaken en andere relevante overheden betreffende IO's in Nederland, inbegrepen het beleid inzake de werving, vestiging in Nederland en de facilitering van die organisaties. AMIO houdt i.o.m. DPG-NG (Nederland Gastland) toezicht op de naleving van verplichtingen van Nederland als gastland en begeleidt huisvestingsprojecten ten behoeve van IO's, waaronder de permanente huisvesting van het Internationaal Strafhof en het Vredespaleis. AMIO streeft samen met o.a. de gemeente Den Haag naar een goed vestigingsklimaat en naar een positief imago van Nederland als gastland. AMIO vertegenwoordigt Nederland in diverse gastland commissies.
- **DPG-NG**
De Afdeling Nederland Gastland van de Directie Protocol en Gastland (DPG-NG) voert het kabinetsbeleid Nederland gastland uit en fungeert als eerste aanspreekpunt voor de ca. 100 ambassades en 40 internationale organisaties (in totaal een kleine 22.000 personen). DPG is het *front office* voor de overige betrokken (centrale) overheidsinstellingen en is verantwoordelijk voor de registratie van werknemers van IO's en hun gezinsleden in de Protocolaire Basisadministratie (Probas) en geeft de diplomatic ID-cards af. Daarnaast is DPG verantwoordelijk voor de beleidsmatige aansturing en de operationele uitvoering van werkzaamheden aangaande het Corps Diplomatique en de IO-gemeenschap, waaronder het oplossen van de dagelijkse problemen. DPG-NG coördineert de aanmelding van (honoraire) consuls en militaire attachés. DPG begeleidt ook in operationele zin de vestiging in ons land van nieuwe Internationale organisaties. Ten slotte ligt er een verantwoordelijkheid voor wat betreft de in Nederland aanwezige van verdachten en getuigen van de Hoven en Tribunalen.

De deelnemers aan de Rijkswerkgroep Internationale Organisaties en de kerngroepen hiervan

- De recent door AMIO ingestelde Rijkswerkgroep Internationale Organisaties (RIO) neemt op uitvoerend niveau de voorbereiding van de mogelijke werving van nieuwe internationale organisaties ter hand. Hierin zijn alle departementen vertegenwoordigd, evenals het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA). Met de oprichting

hiervan geeft AMIO invulling aan de beleidsdoelstelling van het kabinet uit 2013 om beter en pro-actiever te opereren als gastland voor (nieuwe) intergouvernementele organisaties. De RIO opereert op beleids- en uitvoerend niveau. In het Plan van Aanpak voor de RIO staat vermeld dat de werkgroep in principe driemaal per jaar bijeenkomt. Als een nog niet in NL gevestigde internationale organisatie en/of regionaal kantoor interesse toont in vestiging in Nederland of als Nederland actief wil werven, stelt de RIO op voorstel van AMIO een kerngroep van belanghebbende overheidsspelers samen. Deze kerngroep bepaalt in overleg met de AMIO welke andere spelers bij het wervingsproces worden betrokken en informeert de RIO over de voortgang.⁷

Kerngroep Hoven en Tribunalen Overleg

- Deze inmiddels ingestelde kerngroep van belanghebbende spelers buigt zich over het beleid gericht op het werven van hoven en tribunalen. De groep beziet ook de vraag of hoven en tribunalen een aparte categorie van internationale organisaties vormen die enerzijds al een zekere vorm van standaardisatie kennen van de zetelverdragen, maar anderzijds ook elk hun specifieke gastlandovereenkomst nodig hebben.

---

⁷ Het mandaat van de RIO luidt als volgt: "De Rijkswerkgroep Intergouvernementele Organisaties (RIO) is verantwoordelijk voor de implementatie van het kabinetsbeleid op het gebied van werving van Intergouvernementele Organisaties (ref MR besluit 2013, para 4). De RIO zet zich in voor intensivering van de werving van IO's (ref MR besluit 2013, para 11). Voor de besluitvorming over de werving van nieuwe IO's is de MR-notitie leidend (para 23: "(...) In principe dient het besluit over werving van een IO via de MR te verlopen. (...)". Binnengekomen dossiers worden afgestemd in de RIO. Het kan hierbij gaan om een nieuw in Nederland te vestigen IO, maar ook om voorstellen tot ingrijpende wijziging van de zetelovereenkomst van een reeds in Nederland gevestigde IO. Conceptzetelovereenkomsten worden te allen tijde voorgelegd aan de CORIA en de MR. De RIO kan op elk moment besluiten een dossier voor te leggen aan de Stuurgroep NL Gastland. Internationale organisaties die geen intergouvernementele organisatie zijn, vallen niet binnen het mandaat van de RIO. Deze organisaties worden, na instemming hiertoe van de NFIA, naar hen doorverwezen."

3. Evaluatiekader

3.1 Reikwijdte en beperkingen

Afbakening

Deze evaluatie betreft de doeltreffendheid, doelmatigheid en coherentie van de beide componenten van het gastlandbeleid, nl. het goede gastheerschap voor de in Nederland gevestigde internationale organisaties en het aantrekken van nieuw te vestigen internationale organisaties. Het onderzoek beperkt zich tot die aspecten van het vestigingsklimaat van internationale organisaties en het gastlandbeleid die het ministerie van Buitenlandse Zaken direct of indirect (onder meer in de rol van coördinator en via het overleg in de interdepartementale Stuurgroep Nederland Gastland) redelijkerwijs kan beïnvloeden, of zou moeten kunnen beïnvloeden. Andere uitvoerders van het gastlandbeleid worden betrokken daar waar dit inzicht biedt in de ervaren knelpunten en succesfactoren bij de uitvoering van het gastlandbeleid.

Onderzoekperiode

Aansluitend op de voorgaande IOB-beleidsdoorlichting, die het beleid voor de periode begin 2001 - eind 2007 analyseerde, en de begrotingsperiode januari 2006 - december 2007 omvatte, zal deze geplande nieuwe evaluatie het overheids- en BZ-optreden sinds januari 2008 onderzoeken en opnieuw zoveel mogelijk de meest recente beleidsontwikkelingen meenemen. Voor de berekening van het met het beleid gemoeide budget zal zoveel mogelijk de begrotingsperiode januari 2008 - december 2016 worden gehanteerd.

Aard van de informatie

Deze evaluatie berust deels op feitelijke gegevens over de dienstverlening van Nederland als gastland. De analyse van de afspraken uit de zetelverdragen levert immers concrete informatie over welke afspraken over de vestigingsvoorwaarden dienen te worden nageleefd. Maar de beoordeling van de (verbetering of verslechtering van) kwaliteit van de naleving hiervan en de dienstverlening zelf zullen deels ook berusten op de waarnemingen en oordelen van vertegenwoordigers van de betrokken van internationale organisaties. Uiteraard zal wel zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van uiteenlopende bronnen (vervolggesprekken) om deze oordelen te verifiëren.

3.2 Evaluatievragen

Deze evaluatie onderzoekt de doeltreffendheid, doelmatigheid en de coherentie van het door het ministerie van Buitenlandse Zaken gevoerde gastlandbeleid. Hiertoe worden de volgende deelvragen onderzocht:

Gastlandbeleid

- Wat is het beleid van BZ en de Rijksoverheid met betrekking tot de acquisitie van en het gastheerschap tav internationale organisaties in Nederland?
- Wat is de rol van verschillende overheidspartijen bij de uitvoering van het gastlandbeleid?
- Op welke wijze is het Gastlandbeleid voor IO's ingebed in de Nederlandse overheid (coherentie)?
- Hoe is de verhouding tussen beleid gericht op het behouden van bestaande IO's en beleid gericht op het aantrekken van nieuwe IO's, en op grond van welke overwegingen?

Vestigingsklimaat/gastheerschap

- Op welke wijze geeft het ministerie van Buitenlandse Zaken invulling aan zijn rol als coördinator van het Gastlandbeleid voor IO's van de Rijksoverheid?
- Hoe is het ministerie omgegaan met de in de beleidsreactie overgenomen aanbevelingen van de eerdere beleidsdoorlichting uit 2008?
- Wat zijn de ontwikkelingen op dit deel van het gastlandbeleid sinds de voorgaande evaluatie?
- In welke mate worden beleidsdoelen op het terrein van goed gastheerschap voor IO's behaald (doeltreffendheid)? Hoe beoordelen management en medewerkers van IO's gastheerschap door Nederland? Wat is er veranderd sinds 2008? Welke factoren zijn belangrijk bij de beoordeling van het vestigingsklimaat? Zijn er positieve/negatieve neveneffecten?
- Wat is de rol van uitvoerende diensten ihkv goed gastheerschap en hoe vullen zij deze rol in?

Aantrekken nieuwe IO's

- Waar ligt het zwaartepunt van het beleidsonderdeel "werving van IO's"?
- Op welke gronden vindt (politieke en/of ambtelijke) belangenafweging plaats en welke belangen zijn doorslaggevend bij besluitvorming over werving?
- Hoe geeft BZ invulling aan zijn rol? Welke rol spelen de uiteenlopende – ook politieke – spelers onder wie AMIO in het wervingsbeleid?
- In hoeverre zijn beleidsdoelstellingen bereikt op het gebied van werving nieuwe IO's?
- Hoe verhouden Nederlandse biedingen zich tot die van concurrerende landen? Welke factoren waren van belang bij succesvolle, en onsuccesvolle wervingsrondes?
- Wat zijn verbeterpunten voor het wervingsbeleid?

Gederfde belastinginkomsten en economische voordelen

- In de aanloop naar deze evaluatie heeft de Kamer aangegeven graag inzicht te krijgen over de gederfde belastinginkomsten. Deze korte evaluatie richt zich niet op de financiële aspecten (dat vereist een aparte studie) maar zal zo veel als mogelijk inzicht verschaffen in de economische voordelen en gederfde inkomsten (bureaustudie).

3.3 Onderzoeksaanpak

Voor de evaluatie voor deze studie heeft IOB het onderzoeksbureau APE (Aarts Public Economics bv) aangetrokken, dat de studie onder verantwoordelijkheid van IOB zal verrichten. Deze evaluatie zal, vergezeld van een beleidsreactie, aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Het onderzoek voor deze evaluatie zal bestaan uit een combinatie van een bureaustudie, een vergelijkend onderzoek naar de relevante zetelverdragen, casestudies, interviews en (twee) enquêtes. APE zal hiertoe een gedetailleerd Plan van Aanpak opstellen dat, met de ToR als basis, de scope, afbakening, de navolgende evaluatieonderdelen en planning nader uitwerkt.

Bureaustudie

Door middel van documentenonderzoek zullen de belangrijkste schriftelijke en elektronische bronnen (zoals Kamerbrieven, beleidsnotities en jaarverslagen, interne memoranda en correspondentie van DPG-NG met andere departementen, de gemeente Den Haag en internationale organisaties) worden geanalyseerd. Verder zullen verslagen van de Stuurgroep Nederland Gastland, de Rijkswerkgroep Internationale Organisaties, de CoRIA en de werkgroepen en bijeenkomsten met internationale organisaties worden bestudeerd. Voor het benodigde inzicht in de (concurrentie)positie van Nederland als gastland voor internationale organisaties zal gebruik worden gemaakt van het BZ-interne onderzoek van de heer A. Cnossen over de reikwijdte van, en de verschillen tussen de zetelverdragen van de uiteenlopende internationale organisaties in Nederland.

De volkenrechtelijke juridische verplichtingen in de zetelverdragen vormen de minimumverplichtingen waaraan het gastland zich dient te houden en zijn als zodanig onderwerp van internationale concurrentie om het gastheerschap van nieuwe internationale organisaties te realiseren. Ook zal iom AMIO worden beschreven in welke mate de in 2.1 genoemde notitie is geïmplementeerd of uitgewerkt.

Casestudies

Ook zullen – in het Plan van Aanpak nader te bepalen – verdiepende casestudies worden verricht naar internationale organisaties die Nederland in weerwil van de concurrentie van andere landen met succes heeft weten aan te trekken en

organisaties die Nederland is misgelopen.⁸ Uit gesprekken met vertegenwoordigers van deze organisaties, onderzoek van de onderhandelingsgeschiedenis en een vergelijking van de *bid books* van concurrerende landen is mogelijk te achterhalen wat de overwegingen zijn geweest voor de leden van de internationale organisaties om al dan niet Nederland te kiezen als vestigingsplaats.⁹

Interviews

De ervaringen en observaties van betrokkenen vormt een belangrijke bron van informatie over de totstandkoming, effectiviteit en coherentie van het beleid. Interviews zijn voorzien met betrokken ambtenaren van BZ, leden van de stuurgroep, de werkgroepen, contactpersonen op 'probleemhoudende' departementen. Medewerkers van relevante uitvoerende diensten (waaronder International Desk gemeente Den Haag), alsook de leiding en stafmedewerkers van de internationale organisaties en de *International Organisations' Staff Association in The Netherlands* (IOSA-NL) zal naar hun waarnemingen worden gevraagd.

Enquête

Om te onderzoeken of de in 2005 in gang gezette beleidswijzigingen en de aanbevelingen van de beleidsdoorlichting van IOB uit 2008 zijn doorgevoerd en effect hebben gehad, wordt opnieuw een enquête uitgezet onder het management van de in Nederland gevestigde internationale organisaties. Hierin wordt gevraagd naar de ervaringen met het nakomen van deze verplichtingen uit de zetelverdragen en met specifieke aan de IO's verleende diensten. Waar mogelijk en relevant, zullen hiertoe dezelfde vragen worden gesteld als in 2005.

---

⁸ In het Plan van Aanpak zal een nadere onderbouwing worden uitgewerkt van de keuzen, afbakening en planning.

⁹ Enkele organisaties die zich meer recent in Nederland hebben gevestigd, zijn de nevenvestiging van het International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA, hoofdkantoor in Stockholm), het European Air Transport Command (EATC, te Eindhoven), het European Cybercrime Center (ondergebracht bij Europol te Den Haag) en het Restmechanisme voor het International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia ICTY en voor het International Criminal Tribunal for Ruanda ICTR (beide ondergebracht bij het ICTY te Den Haag).

Bijlage 1 - Lijst van internationale organisaties en regionale kantoren van internationale organisaties met een zetelverdrag in Nederland (juni 2017)

Hieronder staat een overzicht van alle internationale organisaties (IO's) die momenteel in Nederland zijn gevestigd. Het jaartal waarin de organisatie is opgericht, bevindt zich achter de organisatiennaam.

Nederland richt zich vooral op de huisvesting van:

- IO's die passen binnen de thema's vrede, recht en veiligheid;
  - IO's die aansluiten bij de 9 [topsectoren](#);
  - IO's die in mandaat aansluiten bij al in Nederland gevestigde IO's.
-
- **Hoven en tribunalen**
    - [Internationaal Gerechtshof \(IGH; ICJ\) \(VN-orgaan\)](#) (1945)
    - [Internationaal Restmechanisme voor Straftribunalen \(MICT\) \(VN-orgaan\)](#) (2010)
    - [Internationaal Strafhof \(ISH; ICC\)](#) (2002)
    - [Internationaal Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië \(ICTY\) \(VN-orgaan\)](#) (1993)
    - [Iran–United States Claims Tribunal \(IUSCT\)](#) (1981)
    - [Kosovo-rechtbank](#) (2015)
    - [Permanent Hof van Arbitrage \(PHA; PCA\)](#) (1899)
    - [Restmechanisme van het Speciaal Hof voor Sierra Leone \(RSCSL\)](#) (2012)
    - [Speciaal Tribunaal voor Libanon \(STL\)](#) (2007)
  - **EU-organisaties**
    - [Eurojust](#) (2002)
    - [Europees Parlement, Informatiebureau in Nederland](#) (1977)
    - [Europese Commissie, Joint Research Centre Petten \(JRC Petten\)](#) 1958)
    - [Europese Commissie, Vertegenwoordiging in Nederland](#) (1969)
    - [Europese Investeringsbank \(EIB\)](#) (1958)
    - [Europese Politiedienst \(EUROPOL\)](#) (1993)
    - Galileo Reference Centre (GRC) (2016)
  - **Overige internationale organisaties**
    - [African Management Services Company \(AMSCO\)](#) (1989)
    - [Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom \(BBIE; BOIP\)](#) (2007)

- [Common Fund for Commodities \(CFC\)](#) (1989)
- [EUROCONTROL](#) (1963)
- European Air Transport Command (EATC) (2009)
- [Europees Octrooibureau \(EOB; EPO\)](#) (1973)
- [Europees Ruimte Agentschap/Europees Centrum voor Ruimtevaarttechniek \(ESA/ESTEC\)](#) (1980)
- [Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht \(HCIP; HecH\)](#) (1955)
- [International Development Law Organization \(IDLO\)](#) (1991)
- [International Institute for Democracy and Electoral Assistance \(IDEA\)](#) (1995)
- [Internationale Commissie voor Vermiste Personen \(ICMP\)](#) (2015)
- [Internationale Organisatie voor Migratie \(IOM\)](#) (1954)
- [Nederlandse Taalunie](#) (1982)

- **Noord-Atlantische verdragsorganisatie (NAVO; NATO)**
  - [NATO Airborne Early Warning & Control \(NAEW&C\) Programme Management Agency \(NAPMA\)](#) (1978)
  - [NATO Allied Joint Force Command Brunssum \(JFC Brunssum\)](#) (1953)
  - [NATO Communications and Information Agency \(NCIA\)](#) (2012)

- **Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens (OPCW)**
  - OPCW-UN Joint Investigative Mechanism (JIM) (2015)
  - [Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens \(OPCW\)](#). (1997)

- **Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE; OSCE)**
  - [Hoge Commissaris inzake Nationale Minderheden \(HCNM\)](#) (1992)
  - [Technisch Centrum voor Landbouwsamenwerking en Plattelandsontwikkeling \(TCLP; CTA\)](#) (1983)

- **Verenigde Naties (VN; UN) - zie ook: Hoven en tribunalen**
  - [Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen \(UNHCR\)](#) (1950)
  - [UNESCO-IHE Institute for Water Education \(UNESCO-IHE\)](#) (2001)
  - [United Nations University - Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology \(UNU-MERIT\)](#) (1973)

Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ambassades-consulaten-en-overige-vertegenwoordigingen/internationale-organisaties>